

جدول شماره ۲۱ - وضع نمایندگان صاحب تحصیلات قدیم و جدید (حدود متوسطه و سطح) در بیست دوره قانونگذاری برحسب درصد

نوع و میزان تحصیلات	دوره اول	دوره دوم	دوره سوم	دوره چهارم	دوره پنجم	دوره ششم	دوره هفتم	دوره هشتم	دوره نهم	دوره دهم	دوره یازدهم	دوره دوازدهم	دوره سیزدهم	دوره چهاردهم	دوره پانزدهم	دوره شانزدهم	دوره هجدهم	دوره نوزدهم	دوره بیستم	
دارندگان تحصیلات حدود متوسطه	۳۳	۲۷	۲۷	۳۸	۳۷	۲۵	۳۸	۲۴	۳۵	۲۲	۳۶	۳۸	۳۳	۳۵	۳۱	۳۵	۳۷	۲۷	۲۵	۳۱

جدول شماره ۲۲ - وضع نمایندگان صاحب تحصیلات قدیم و جدید

(حدود متوسطه و سطح) در سه عصر مشروطیت برحسب درصد

نوع و میزان تحصیلات	عصر اول	عصر دوم	عصر سوم	ملاحظات
دارندگان تحصیلات حدود متوسطه	۳۴	۲۶	۳۱	

جدول شماره ۲۰ - وضع نمایندگان صاحب تحصیلات جدید

(حدود متوسطه) در سه عصر مشروطیت برحسب درصد

ملاحظات	عصر دوم مشروطیت	عصر دوم مشروطیت	عصر اول مشروطیت	نوع و میزان تحصیلات دارندگان تحصیلات جدید (حدود متوسطه)
	۱۶	۷	۹	

نوع و میزان تحصیلات دارندگان تحصیلات جدید (حدود متوسطه)	دوره اول	دوره دوم	دوره سوم	دوره چهارم	دوره پنجم	دوره ششم	دوره هفتم	دوره هشتم	دوره نهم	دوره دهم	دوره یازدهم	دوره دوازدهم	دوره سیزدهم	دوره چهاردهم	دوره پانزدهم	دوره شانزدهم	دوره هجدهم	دوره نوزدهم	دوره بیستم
	۱۲	۱۰	۲	۶	۱۳	۴	۹	۹	۶	۶	۶	۶	۹	۶	۹	۱۳	۱۳	۱۳	۱۲

جدول شماره ۱۹ - وضع نمایندگان صاحب تحصیلات جدید (حدود متوسطه) در بیست دوره قانونگذاری برحسب درصد

تحصیلات متعارف

چنانکه از جداول ما بدست میاید عصر دوم مشروطیت در مقام مقایسه با دو عصر دیگر نسبت بیشتری افراد کم سواد و نسبت کمتری افراد دارای تحصیلات بالا داشته است.

جدول شماره ۲۴ میانگین نسبت افراد واجد تحصیلات ابتدایی را نشان می دهد که در پنج دوره قانونگذاری عصر اول مشروطیت ۱۸ درصد بوده و در عصر دوم مشروطیت ۳۱ درصد و پس از شهریور ماه ۱۳۲۰ و شروع عصر سوم مشروطیت معادل ۲۱ درصد بوده است.

از این مطلب که سخن پیشین ما را تأیید می کند معلوم میشود که روشنفکران خواه پیش از عصر دوم مشروطیت و خواه پس از آن سهم و نفوذ بیشتری در صحنه سیاست پارلمانی داشته اند.

جدول شماره ۲۳ - وضع نمایندگان صاحب تحصیلات متعارف در بیست دوره قانونگذاری برحسب درصد

نوع و میزان تحصیلات	دارندگان تحصیلات متعارف (ابتدائی)
دوره اول	۲۳
دوره دوم	۱۵
دوره سوم	۱۲
دوره چهارم	۲۵
دوره پنجم	۱۷
دوره ششم	۲۲
دوره هفتم	۲۶
دوره هشتم	۲۲
دوره نهم	۳۰
دوره دهم	۲۳
دوره یازدهم	۲۴
دوره دوازدهم	۲۲
دوره سیزدهم	۲۶
دوره چهاردهم	۲۴
دوره پانزدهم	۲۴
دوره شانزدهم	۲۵
دوره هجدهم	۱۰
دوره نوزدهم	۲۶
دوره بیستم	۲۰
دوره بیست و یکم	۱۶

شخصیات و مشا اجتماعی نمایندگان مجلس

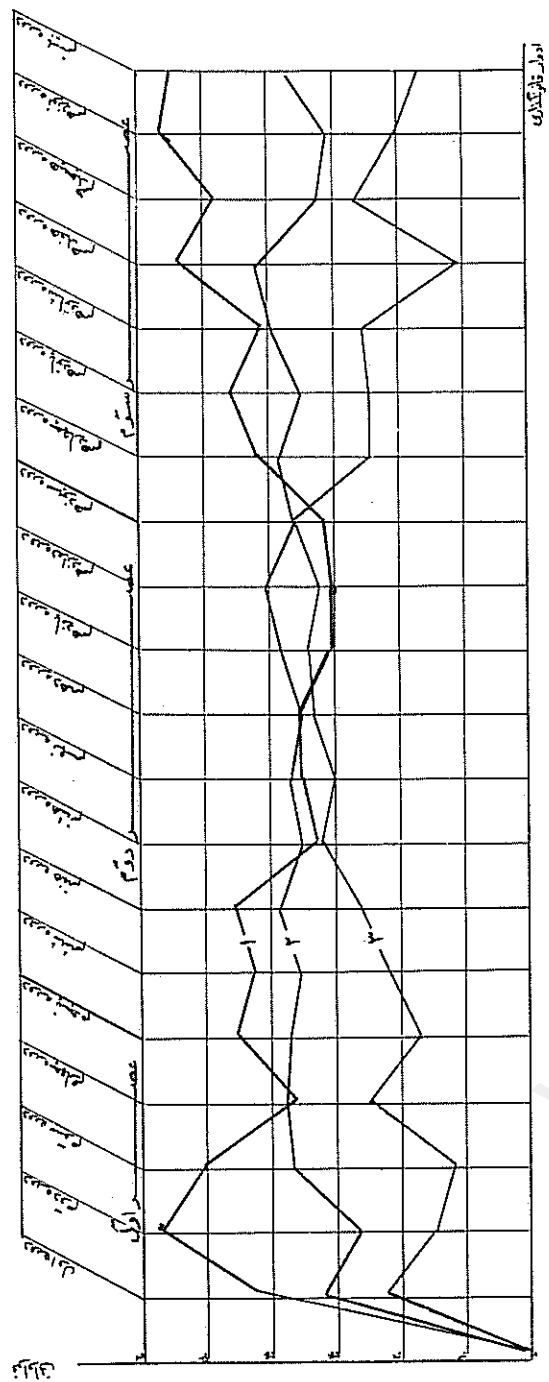
۸۰۸

جدول شماره ۲۴ - وضع نمایندگان صاحب تحصیلات متعارف

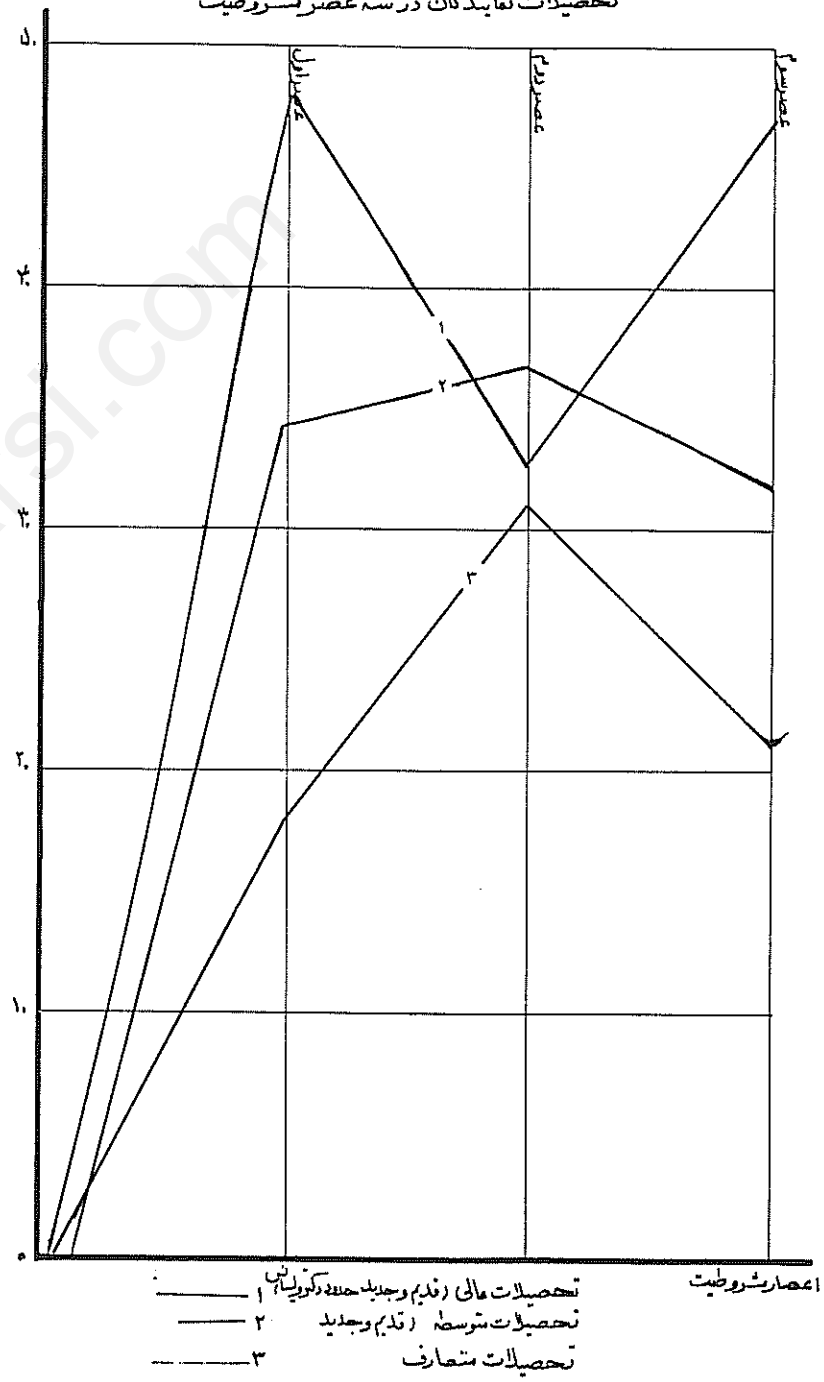
در سه عصر مشروطیت برحسب درصد

نوع و میزان تحصیلات	دارندگان تحصیلات متعارف (ابتدائی)
عصر اول مشروطیت	۱۸
عصر دوم مشروطیت	۳۱
عصر سوم مشروطیت	۲۱
ملاحظات	

نحوه نمودار
 نتایج نایندگان و غیر نایندگان در پست دوره فارغ‌التحصیلی

نمودار
 نتایج نایندگان در سه عصر شرویطیت

جدول شماره ۲۵ - وضع تحصیلات نمایندگان در بیست دوره قانونگذاری بر حسب درصد

دوره	تعداد کل نمایندگان	تعداد کل واکا	تعداد کل واکا و کادر	درصد کل واکا و کادر	تعمیرات جدید
۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۲۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۳۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۴۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۵۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۶۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۷۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۸۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۲	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۳	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۴	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۵	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۶	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۷	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۸	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۹۹	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰
۱۰۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۷۰	۱۰۰	۰

فصل سوم

گروه‌های سنی و تحول آن در بیست دوره قانونگذاری

در مورد سن نمایندگان مجلس تحقیق ما از جهات متعدد دشوار بود. نخست آنکه ثبت احوال در ایران امری بالنسبه تازه است و دیگر آنکه در اعتبارنامه‌ها در همه موارد بجز چند دوره اخیر تنها حدود سن مشخص گردیده است و ذکری از سال تولد بمیان نیامده است (و در پاره‌ای از موارد نیز سن نمایندگان در دوره‌های مختلف بنا بمقتضیاتی اغلب قوس نزولی را طی میکنند).

از ملاحظه جدول شماره ۲ میانگین نسبت سن نمایندگان مجلس در سه عصر مشروطیت برمیآید که در عصر اول ۸۲ درصد نمایندگان کمتر از ۵۰ سال داشته‌اند در حالی که این نسبت برای دو عصر دیگر مشروطیت بین ۵۷ و ۶۰ درصد است. بنابراین باید گفت که مجلس در دوره‌های اخیر قانونگذاری پیرتر شده است.

بررسی جدول شماره ۱ مربوط به سن نمایندگان در بیست دوره قانونگذاری این تحول را بخوبی آشکار می‌سازد و معلوم می‌کند که گروه جوان بین ۳۰ تا ۴۰ سال ۵۶ درصد نمایندگان دوره سوم قانونگذاری را تشکیل میداده و حال آنکه در دوره‌های دوازدهم و سیزدهم قانونگذاری این نسبت ۱۳ و ۱۸ درصد و سه دوره اخیر قبل از اجرای قانون اصلاحات ارضی مشروطیت ۱۹ و ۲۰ درصد بوده است.

کاهش تدریجی گروه جوان و افزایش نسبت نمایندگان ۵۰ ساله به بالا در این جدول بخوبی نمایان است. نسبت افزایش در بعضی از ادوار عصر سوم مشروطیت در

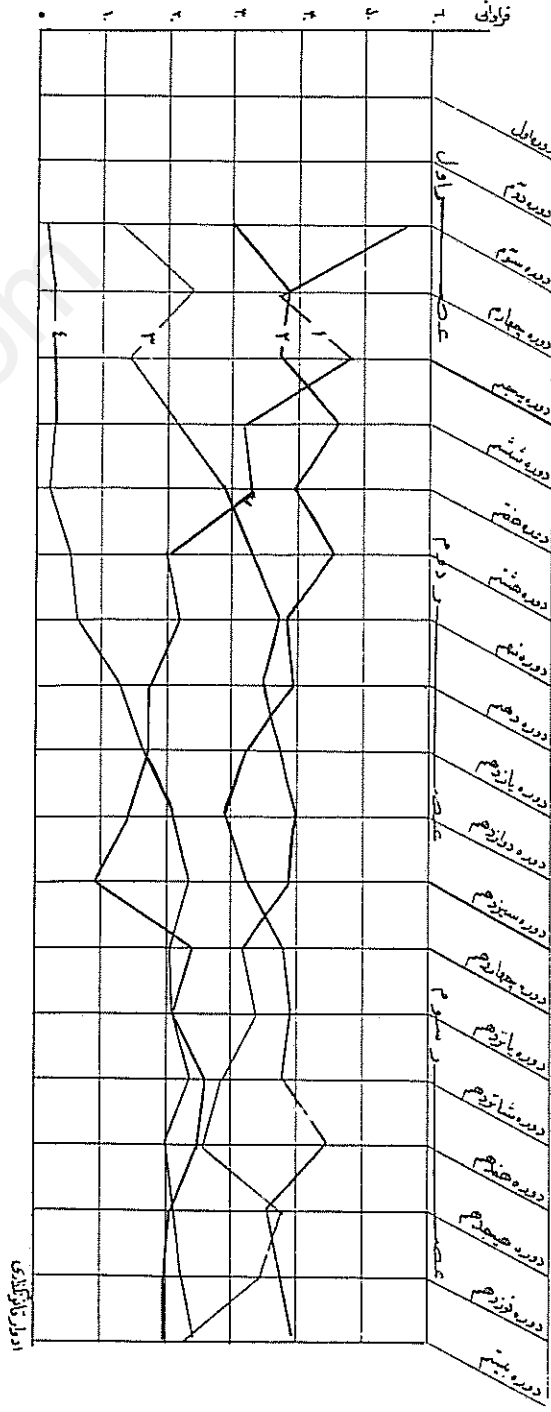
جدول شماره ۱ - وضع گروههای سنی نمایندگان در بیست دوره قانونگذاری بر حسب درسد

شماره ترتیب	گروه سنی	دوره اول																			
		دوره اول	دوره دوم	دوره سوم	دوره چهارم	دوره پنجم	دوره ششم	دوره هفتم	دوره هشتم	دوره نهم	دوره دهم	دوره یازدهم	دوره دوازدهم	دوره سیزدهم	دوره چهاردهم	دوره پانزدهم	دوره شانزدهم	دوره هجدهم	دوره نوزدهم	دوره بیستم	
۱	بین ۳۰ سال تا ۴۰ سال	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۲	۴۱ تا ۵۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۳	۵۱ تا ۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۴	از سال ۶۱ به بالا	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
جمع		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

توضیح : چون تعیین حدود سن اکثریت نمایندگان در دو دوره اول مجلس شورای ملی به علت نبودن نبودن مدارک و اسناد معتبر بخصوص اعتبارنامه ها برای ما

مقدور نبود از این جهت از احساب اقلیت معلوم نیز صرف نظر شد.

۱ - ۳۵-۳۰ سال
 ۲ - ۳۰-۲۵ سال
 ۳ - ۲۵-۲۰ سال
 ۴ - ۲۰-۱۵ سال

وضع گروههای سنی نمایندگان در بیست دوره قانونگذاری

شماره

مقام مقایسه با ادوار عصر اول بحدود سه برابر میرسد موجبات این اختلاف محسوس را شاید بتوان در عوامل زیر جستجو کرد.

نخست آنکه در ادوار عصر اول مشروطیت شناسنامه رایج نبوده و قانون ثبت احوال چهارگانه در تاریخ ۱۴ خرداد ماه ۱۳۰۴ و در دوره پنجم قانونگذاری بتصویب رسیده و پس از آن تاریخ بتدریج معمول گردیده است.

دوم آنکه بسیاری از نمایندگان در عصر دوم و سوم مشروطیت بیش از یک دوره وکیل بوده‌اند و جدول شماره ۲ در فصل پنجم مربوط به تکرار دوره‌های نمایندگی مؤید این مطلب خواهد بود.

جدول شماره ۲ - وضع گروههای سنی نمایندگان در سه عصر

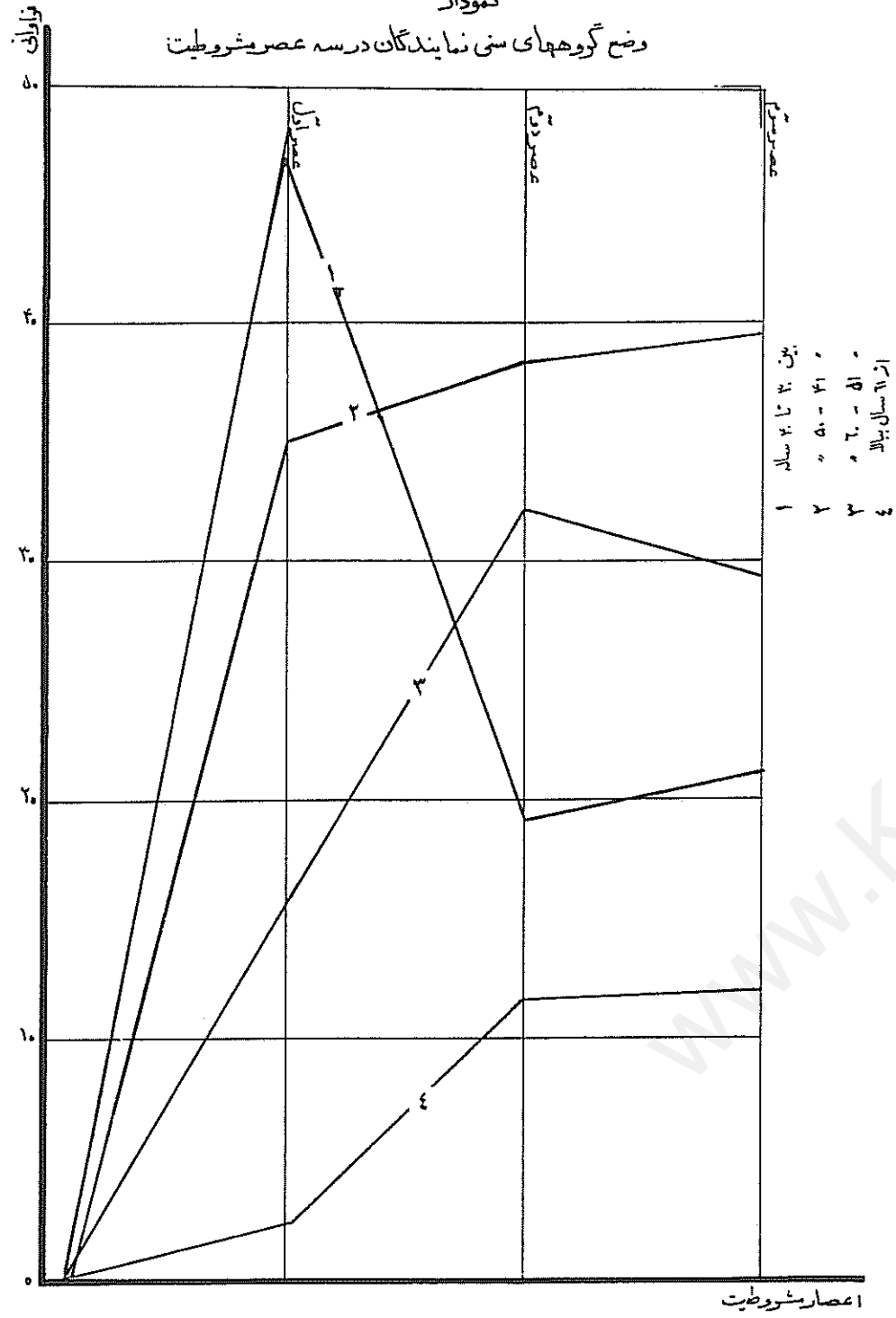
مشروطیت برحسب درصد

شماره ترتیب	گروه سنی	عصر اول مشروطیت	عصر دوم مشروطیت	عصر سوم مشروطیت
۱	بین ۳۰ تا ۴۰ سال	۴۷	۱۹	۲۱
۲	" ۴۱ تا ۵۰ "	۳۵	۳۸	۳۹
۳	" ۵۱ تا ۶۰ "	۱۶	۳۲	۲۹
۴	از ۶۱ سال بیابا	۲	۱۱	۱۱
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

سوم آنکه میتوان گفت که رویهمرفته عمر متوسط در ایران بالا رفته است و شاید این عامل در پیر شدن مجلس مؤثر بوده است.

چهارم آنکه دیر رسی رشد اجتماعی افراد و ورود آنها را بعرضه زندگی فعال اجتماعی ممکن است عامل مؤثر و مهمی دانست.

نمودار
وضع گروههای سنی نمایندگان در سه عصر مشروطیت

فصل چهارم

شغل پدران نمایندگان و تحول آن در بیست و نهم دوره قانونگذاری

یکی از راههایی که برای شناسایی منشأ اجتماعی نمایندگان مجلس شورای ملی در پیش پای ما بود آگاهی بشغل و حرفه پدران ایشان بود و برای این امر ما پژوهش و بررسی خود را در داخل هفت گروه شغلی مشخص نمایندگان مجلس آغاز می‌کنیم.

وضع شغل پدران نمایندگان مالک

جدول شماره ۲ در مورد پدران نمایندگان مالک در سه عصر مشروطیت این نکته را معلوم می‌دارد که اکثریت مهم نمایندگان مالک خود پدری مالک داشته‌اند و این نسبت در عصر اول ۳۸ درصد و در عصر دوم ۴۹ و در عصر سوم ۵۳ درصد است. در ردیف ۷ از همین جدول سخن از پدرانی رفته است که در عین حال ملاک و کارمند دولت بوده‌اند و در عصر اول نسبت این گروه ۱۵ درصد و در عصر دوم و سوم مشروطیت ۷ و ۹ درصد بوده است و میتوان گفت که تغییر مهمی از جهت نسبت پدران مالک حاصل نشده است. جدول تفصیلی شماره ۱ این تحول و تغییرات را در هر دوره قانونگذاری نشان می‌دهد نسبت پدران مالک که در دوره اول قانونگذاری به ۳۵ درصد رسیده است بتدریج با جزئی نوسانهایی بحدود ۵۹ تا ۶۰ درصد در ادوار عصر سوم مشروطیت بالغ می‌شود و در مقابل نسبت کارمندان ملاک که در عصر اول مشروطیت بجز دوره اول مجلس نسبت قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند از دوره ششم قانونگذاری بتدریج کاهش محسوس می‌یابد.

ولی این مطلب در خور توجه است که نسبت پدران روحانی نمایندگان مالک بتدریج رو به کاهش می‌رود و از ۱۱ درصد عصر اول مشروطیت به ۸ و ۶ درصد در عصر دوم و سوم مشروطیت می‌رسد. جداول شماره ۱ و ۲ این کاهش تدریجی را در سه عصر و بیست دوره قانونگذاری بوضوح نشان می‌دهند و در مقابل نسبت تاجرزادگان مالک در عصر دوم و سوم بتدریج افزایش می‌یابد. آنچه از این جداول دستگیر میشود و بیش از همه مهم می‌باشد این است که در متجاوز از نصف موارد، پدران نمایندگان مالک خود نیز مالک بوده‌اند از اینرو عامل وراثت و نسب در احراز منزلت‌های اجتماعی بخوبی آشکار میشود.

پیش از این در فصل مربوط بشغل نمایندگان دیدیم که قویترین گروه نمایندگان را مالکان تشکیل می‌داده‌اند و اینک منشأ اکثریت این گروه که از بررسی جدول تفصیلی شماره ۱ و جدول شماره ۲ بدست آمده است سخن پیشین ما را تأیید می‌کند که قدرت و مالکیت ارضی در مراحل نخستین مشروطیت ایران بستگی بسیار با یکدیگر داشته است و مشاهده این امر در نظام فئودالی که در آستانه انتقال و تحول قرار دارد و هنوز بمرحله تغییر نهایی نرسیده مایه تعجب نباید باشد.

وضع شغل پدران نمایندگان بازاری

در جدول شماره ۴ مربوط به نسبت شغل پدران نمایندگان تاجر در سه عصر مشروطیت و همچنین جدول تفصیلی آن در بیست دوره قانونگذاری باز تأثیر امر وراثت در شغل و قدرت را آشکارا در می‌یابیم. در حدود ۵۰ درصد نمایندگان تاجر از پدران تاجر هستند و نسبت قابل توجهی نیز پدرانشان در زمره کسبه و اصناف بوده‌اند و این امر بخصوص در عصر اول مشروطیت قابل توجه می‌باشد و حال آنکه در عصر دوم و سوم مشروطیت رقم پدرانی که در زمره اصناف بوده‌اند از ۴۹ درصد عصر اول به ۱۰ و ۱۱ درصد میرسد. چنانکه در حدود ۶۴ درصد نمایندگان عصر سوم و ۷۱ درصد نمایندگان عصر دوم و متجاوز از ۸۵ درصد نمایندگان عصر اول مشروطیت که تاجر بوده‌اند پدرانشان هم بتجارت و کسب مشغول بوده‌اند.

در اینجا دو نکته آشکار میشود: نخست آنکه در ایران این مطالعه را اگر مقیاس جامعه کلی بدانیم انتقال شغل از پدر به پسر هنوز رواج دارد، و دیگر آنکه وراثت شغلی

جدول شماره ۳ - وضع مشاغل پدران نمایندگان بازاری (بازرگانان - اصناف) در بیست دوره قانونگذاری از حسب درصد

شماره ترتیب	نوع مشاغل	نوع									
		۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
	تاجر	۶۱	۶۷	۵	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	اصناف	۱۰	۱۰	۲۰	۱۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	مجهول	۲۹	۲۳	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱
	ملاک و تاجر	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
	روحانی	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
	طبیبان	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
	ملاک	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
	مشاغل آزاد تخصصی	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
	کارمند دولت	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
دوره اول	۴۱	۶۱	۶۷	۵	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱
دوره دوم	۱۰	۱۰	۲۰	۱۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
دوره سوم	۳	۸	۱۴	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
دوره چهارم	۹	۳۴	۳۳	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱
دوره پنجم	۴	۳۳	۱	۱۷	۲	۳۴	۱	۱	۱	۱	۱
دوره ششم	۷	۷۸	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
دوره هفتم	۱۶	۲۲	۱۰	۴	۵	۱	۱	۱	۱	۱	۱
دوره هشتم	۱۵	۶۹	۱۱	۵	۵	۱	۱	۵	۵	۱	۱
دوره نهم	۲۰	۵۴	۱۵	۱۹	۲	۱	۱	۲	۲	۱	۱
دوره دهم	۱۹	۶۰	۲۰	۸	۴	۱	۱	۹	۱	۱	۱
دوره یازدهم	۱۸	۵۴	۹	۲۰	۴	۱	۱	۳	۱	۱	۱
دوره دوازدهم	۱۸	۵۴	۲	۱۶	۹	۱	۱	۱۷	۱	۱	۱
دوره سیزدهم	۱۸	۵۴	۹	۱۲	۸	۱	۱	۱۷	۱	۱	۱
دوره چهاردهم	۱۳	۶۵	۲	۱۷	۱	۱	۱	۲	۱	۱	۱
دوره پانزدهم	۱۵	۶۷	۱۰	۱	۵	۲	۱	۱	۱	۱	۱
دوره شانزدهم	۱۳	۵۹	۱	۱۷	۲	۱	۳	۳	۱	۱	۱
دوره هفدهم	۹	۵۷	۵	۱	۱	۱	۲	۲	۱	۱	۱
دوره هیجدهم	۱۸	۴۰	۱۲	۱۲	۶	۹	۱	۲	۱	۱	۱
دوره نوزدهم	۱۱	۳۲	۲۲	۲۰	۲	۱	۱	۷	۱	۱	۱
دوره بیستم	۱۸	۵۰	۲۲	۲۴	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱

بوده‌اند. و این نسبت در ادوار مختلفه قانونگذاری جز دوره نهم که به ۴۲ درصد تقلیل می‌یابد حدود ۶۰ تا ۷۵ درصد است (با نوساناتی اندک چنانکه جدول شماره ۵ نشان می‌دهد).

بطوریکه دو جدول فوق حاکی است نسبت قابل ملاحظه‌ای از نمایندگان روحانی ملاک‌زاده هستند، چنان که در سه عصر مشروطیت بین ۱۳ تا ۲۸ درصد نمایندگان روحانی در عین حال مالک هستند، و از اینجا میتوان ارتباط روحانیت و مالکیت را نیز استنباط کرد. و میدانیم که از مشخصات جامعه فئودالی وجود چنین ارتباطی است، گذشته از نسبت قابل ملاحظه املاک در ایران که جنبه موقوفه داشته است شماره قابل ملاحظه‌ای از روحانیان نیز در زمره مالکان ارضی بوده‌اند.

جدول شماره ۶- وضع مشاغل پدران نمایندگان روحانی

در سه عصر مشروطیت برحسب درصد

شماره ترتیب	نوع مشاغل	عصر اول مشروطیت	عصر دوم مشروطیت	عصر سوم مشروطیت
۱	روحانی	۶۹	۶۴	۷۰
۲	روحانی و ملاک	۱۲	۲۲	۱۰
۳	ملاک	۱	۶	۷
۴	تاجر و روحانی	۱	۲	—
۵	طبقه پایین	۲	۲	۳
۶	مجهول	۱۳	۲	۷
۷	مشاغل آزاد تخصصی	—	۱	—
۸	تاجر	۱	—	—
۹	اصناف	۱	—	—
۱۰	وکیل مجلس	—	۱	—
۱۱	کارمند دولت	—	—	۳
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

و اگر این حدس را بپذیریم که در مورد ۱۰ تا ۱۳ درصد پدرانی که شغل آنان مجهول است، احتمالاً از طبقه پایین بوده‌اند، و با توجه بارقام مربوط به نمایندگان طبقه پایین میتوان این مطلب را پذیرفت همچنانکه نسبت قابل ملاحظه‌ای یعنی بیش از ۸۰ درصد از نمایندگان روحانی قشر بالای روحانیان در مجلس راه داشته‌اند، بین ۱۰ تا ۱۵ درصد از نمایندگان روحانی نیز در پرتو وجهه مذهبی و قدرت روحانیت بدون استفاده از نفوذ خانوادگی توانسته‌اند به مجلس راه یابند.

وضع شغل پدران نمایندگان کارمند دولت

در مورد کارمندان دولت وراثت شغلی کمتر مشاهده میشود. این نکته را جدول شماره ۸ مربوط به شغل پدران کارمند دولت در سه عصر مشروطیت بخوبی آشکار می‌سازد. بخصوص در عصر دوم و سوم مشروطیت که بخلاف عصر اول غلبه با کارمندان دولت است، پدران مالک مقام اول را در گروه نمایندگان کارمند دولت دارند و در حدود ۲۶ و ۲۷ درصد را در عصر دوم و سوم مشروطیت نشان می‌دهند.

نکته قابل توجه در این جدول افزایش پدران روحانی است و میتوان گفت که اگر نمایندگان روحانی چنانکه در فصل اول بیان کردیم کرسیهای کمتری را در مجلس شورای ملی اشغال کرده‌اند در عوض فرزندان روحانیان که به کارمندی دولت مشغول بوده‌اند شانس و کالت داشته‌اند.

نکته دیگر آن است که گروههای روشن‌بین و روشنفکر طبقه روحانی بمقتضای زمان از آنجا که لباس و شغل روحانیت در عرصه سیاست خریدار نداشته است، روی خصیصه میل بارتقای اجتماعی و بامید بهره‌مندی از اعتبار و منزلت اجتماعی بکارمندی دولت روی آورده و فرزندان خود را در همین راه هدایت کرده‌اند.

جدول تفصیلی شماره ۷ مربوط بوضع شغل پدران کارمند دولت، حکایت از آن میکند که نسبت پدران کارمند از دوره دوم قانونگذاری به بعد بتدریج کاهش پیدا میکنند، بطوریکه این نسبت که در دوره اول قانونگذاری ۵۰ درصد بوده است در ادوار اخیر به ۱۳ درصد میرسد و حال آنکه بخلاف نسبت پدران مالک از دوره دوم قانونگذاری به بعد بطور منظم روبفزونی میگردد، بطوریکه نسبت این گروه در دو دوره نوزدهم و بیستم نزدیک به چهار برابر دوره اول قانونگذاری میرسد.

جدول شماره ۱۰ - وضع مشاغل پدران نمایندگان صاحب مشاغل آزاد تخصصی
در سه عصر مشروطیت (بحسب درصد)

شماره ترتیب	نوع مشاغل	عصر اول مشروطیت	عصر دوم مشروطیت	عصر سوم مشروطیت
۱	ملاك و مشاغل آزاد تخصصی	۲	—	۱
۲	روحانی	۲۷	۲۷	۲۱
۳	تاجر	—	۱	۴
۴	ملاك	۷	۱۹	۲۱
۵	مجهول	۲۵	۱۷	۱۹
۶	ملاك و روحانی	—	۱	۱
۷	ملاك و تاجر	—	۱	۱
۸	ملاك و کارمند دولت	۲	—	—
۹	کارمند دولت	۹	۴	۱۰
۱۰	کارمند دولت و مشاغل آزاد تخصصی	۱	۲	—
۱۱	مشاغل آزاد تخصصی	۱۳	۱۵	۱۰
۱۲	طبقه پایین	۴	۱	۴
۱۳	اصناف	۶	۸	۴
۱۴	کارمند مؤسسات ملی و غیر دولتی	۴	۲	۳
۱۵	تاجر و روحانی	—	۲	—
۱۶	روحانی و مشاغل آزاد تخصصی	—	—	۱
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

وضع شغل پدران نمایندگان
کارمند مؤسسات ملی و غیر دولتی

در مورد کارمندان مؤسسات ملی که عده قلیلی را در مجلس شورای ملی تشکیل میدهند بموجب جدول شماره ۱۱ و ۱۲ اکثراً شغل پدری را انتخاب کرده‌اند، بطوریکه جدول شماره ۱۲ نشان می‌دهد نسبت پدران کارمند مؤسسات ملی در عصر اول مشروطیت ۵۹ درصد و در عصر دوم ۸۸ و در عصر سوم ۵۲ درصد بوده است. و نیز بموجب نمایش جدول نسبت پدران مالک و پدرانی که در حین کارمندی مؤسسات ملی مالک نیز بوده‌اند در عصر دوم و سوم مشروطیت بیش از عصر اول است (عصر اول ۳۶ درصد و عصر دوم ۸۲ درصد و عصر سوم ۱۵۲ درصد پدران هم مالک و

جدول شماره ۱۲ - وضع مشاغل پدران نمایندگان کارمند مؤسسات ملی و غیر دولتی
در سه عصر مشروطیت بر حسب درصد

شماره ترتیب	نوع مشاغل	عصر اول مشروطیت	عصر دوم مشروطیت	عصر سوم مشروطیت
۱	کارمند مؤسسات ملی و غیر دولتی	۳۵	۱۸	۲۴
۲	کارمند مؤسسات ملی و غیر دولتی و ملاك	۱۸	۷۰	۲۸
۳	ملاك	۱۲	۱۲	۲۴
۴	طبقه پایین	۱۲	—	—
۵	کارمند دولت و ملاك	۶	—	—
۶	روحانی	—	—	۱۴
۷	کارمند مؤسسات ملی و غیر دولتی و روحانی	۶	—	—
۸	مجهول	۵	—	۵
۹	کارمند دولت	۶	—	۵
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

هم کارمند و مالک بوده‌اند.^۱)

نسبت پدران شاغل مشاغل دیگر در میان گروه نمایندگان کارمند مؤسسات ملی خیلی پایین است و میتوان از احتساب آن خودداری کرد. نسبت پدران روحانی نیز در میان این گروه ناچیز است و تنها ۶ درصد از نمایندگان این گروه در عصر اول و ۱۴ درصد در عصر سوم است که از میان خانواده روحانی برخاسته و بوکالت مجلس رسیده‌اند.

وکلایی که پدران وکیل داشته‌اند

یکی از پدیده‌های بسیار جالب توجهی که از مطالعه شغل پدران نمایندگان مجلس شورای ملی بدست آمده است، مسئله وراثت شغلی در مورد نمایندگی مجلس است که درباره آن پیش از این سخن رفت.

جدول شماره ۱۳ و ۱۴ درباره آن دسته از نمایندگان مجلس است که پدرانشان نیز شاغل و کالت مجلس بوده‌اند، در جدول شماره ۱۴ نمایندگان که خود فرزند وکیل بوده‌اند در عصر دوم بیش از عصر اول و عصر سوم بیش از عصر دوم دیده میشوند.

در دوره‌های اول قانونگذاری نباید انتظار داشت که شماره چنین وکلایی افزون باشد اما از دوره چهارم قانونگذاری ببعده نسبت مهمی از نمایندگان مجلس خود وکیل‌زاده هستند و این مطلب بخصوص در دوره‌های ۱۸ و ۱۹ و ۲۰ بخوبی صادق است. علل چنین گرایشی را بدینسان میتوان فرض کرد.

۱- بسیاری از خانواده‌های مهم که رئیس یا فرد معتبری از آنها دیر زمانی وکالت مجلس را داشته است کوشیده‌اند تا برای حفظ منافع خانوادگی خود در محل، سنت نمایندگی را در آن خانواده پایدار کنند و بنابراین اگر بر اثر کهولت و بیماری یا عوامل دیگری بزرگ خانواده نتوانسته است بمجلس برود کوشش شده است تا فرد دیگری از خانواده را بمجلس گسیل دارند.

۲- شبهه‌ای نیست که ذوق فعالیت سیاسی در خانواده نمایندگان مجلس بفرزندان و خویشان نزدیک ایشان سرایت میکند و باین ترتیب اگر در چند دوره اخیر

۱- با افزودن ارقام ردیف ۲ و ۳ و ۵

جدول شماره ۱۱- وضع مشاغل پدران نمایندگان کارمند مؤسسات ملی و غیر دولتی در بیست دوره قانونگذاری بر حسب درصد

رتبه	تعداد نمایندگان کارمند مؤسسات ملی و غیر دولتی در بیست دوره	درصد	رتبه	تعداد نمایندگان کارمند مؤسسات ملی و غیر دولتی در بیست دوره	درصد
۱	۱۷	۱۷	۱	۱	۱
۲	۱۷	۱۷	۲	۱	۱
۳	۱۷	۱۷	۳	۱	۱
۴	۱۷	۱۷	۴	۱	۱
۵	۱۷	۱۷	۵	۱	۱
۶	۱۷	۱۷	۶	۱	۱
۷	۱۷	۱۷	۷	۱	۱
۸	۱۷	۱۷	۸	۱	۱
۹	۱۷	۱۷	۹	۱	۱
۱۰	۱۷	۱۷	۱۰	۱	۱
۱۱	۱۷	۱۷	۱۱	۱	۱
۱۲	۱۷	۱۷	۱۲	۱	۱
۱۳	۱۷	۱۷	۱۳	۱	۱
۱۴	۱۷	۱۷	۱۴	۱	۱
۱۵	۱۷	۱۷	۱۵	۱	۱
۱۶	۱۷	۱۷	۱۶	۱	۱
۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱	۱
۱۸	۱۷	۱۷	۱۸	۱	۱
۱۹	۱۷	۱۷	۱۹	۱	۱
۲۰	۱۷	۱۷	۲۰	۱	۱

حتی بیش از یک پنجم نمایندگان مجلس پدری و کیل داشته‌اند این امر مایهٔ تعجب نخواهد بود.

۳- افرادی که از خانوادهٔ و کیل بوده‌اند احتمال آن می‌رود که بیشتر اعتماد و اطمینان اولیای امور و گروههای ذینفوذ را جلب کرده و از این راه با سهولت بیشتری بمجلس راه یافته‌اند.

نمایندگانی که پدرانی از طبقهٔ پایین داشته‌اند

اگر شغل را نمودار طبقهٔ اجتماعی فرد تلقی کنیم درمی‌یابیم که رویمرفته نسبت اندکی از نمایندگان مجلس از طبقهٔ پایین برخاسته‌اند. گواه این مطلب جدول شمارهٔ ۱۵ و ۱۶ است که نشان می‌دهد در هر دوره و هر عصر چند تن از نمایندگان پدرانی متعلق بطبقهٔ پایین اجتماع داشته‌اند.^۱

ذکر این مطلب لازم است، همچنانکه در گذشته اشاره کردیم بسیاری از کارمندان دولت خود از طبقهٔ پایین اجتماع برخاسته‌اند و اگر بخدومت دولت روی آورده‌اند با داشتن استعداد و لیاقت ذاتی، و بامید ارتقاء و تحرک اجتماعی خدمت دولت را برگزیده‌اند، بویژه که خدمت و کارمندی دولت از طریق ترفیحات خودبخود بسیاری از مردم طبقهٔ پایین را که کوشا و لایق بوده‌اند بپایگاه‌های بلند رسانیده است.

گذشته از این در مواردی بسیار شغل پدر نامعلوم ذکر شده و شاید در بیشتر این موارد پدر از طبقهٔ پایین اجتماع بوده و شغل ناچیزی داشته است و افراد مطلع نخواسته‌اند آگاهی خویش را با مصاحبه کننده در میان گذارند.

۱- ممکن است نسبت پدران متعلق بطبقهٔ پایین بیش از اینها باشد. زیرا دور نیست که پاره‌ای از مشاغل چون کارمندی دولت و کسب، طبقات بسیار پایین اجتماع را نیز شامل شود (مانند خدمتگزار جزء یا کارمند جزء ادارات و سازمانهای غیر دولتی و کاسب بسیار کوچک) و حال آنکه ما در طبقه‌بندی از مشاغل و محاسبه منحصراً زارع و خدمتگزاران جزء بخصوصی را در زمرهٔ این گروه بحساب آوردیم. از سوی دیگر چون تنها راه و منبع اطلاع ما از وضع مشاغل پدران نمایندگان مصاحبه با ایشان یا با مطلعان بوده است با توجه باین نکته که غالب افراد تمایل دارند که شغل پدری را بزرگتر از آن چه بوده است جلوه دهند، چنین نتیجه‌ای بدست آوردیم.

عصر سوم مشروطیت	عصر دوم مشروطیت	عصر اول مشروطیت	نوع مشاغل
۱۶	۸	۳	پدران وکیل

جدول شمارهٔ ۱۴ - وضع نمایندگان آذانی که پدران وکیل داشته‌اند
در سه عصر مشروطیت برحسب درصد

دوره	عصر اول	عصر دوم	عصر سوم	نوع مشاغل
دورهٔ اول	—	—	—	پدران وکیل
دورهٔ دوم	۲	—	—	
دورهٔ سوم	۲	—	—	
دورهٔ چهارم	۲	—	—	
دورهٔ پنجم	۷	—	—	
دورهٔ ششم	۸	—	—	
دورهٔ هفتم	۸	—	—	
دورهٔ هشتم	۸	—	—	
دورهٔ نهم	۸	—	—	
دورهٔ دهم	۱۰	—	—	
دورهٔ یازدهم	۹	—	—	
دورهٔ دوازدهم	۷	—	—	
دورهٔ سیزدهم	۱۰	—	—	
دورهٔ چهاردهم	۱۲	—	—	
دورهٔ پانزدهم	۱۶	—	—	
دورهٔ شانزدهم	۱۵	—	—	
دورهٔ هیجدهم	۹	—	—	
دورهٔ نوزدهم	۲۱	—	—	
دورهٔ بیستم	۲۱	—	—	
دورهٔ بیست و یکم	۲۱	—	—	
دورهٔ بیست و دوم	۲۱	—	—	
دورهٔ بیست و سوم	۱۵	—	—	

جدول شمارهٔ ۱۳ - وضع نمایندگان آذانی که پدران وکیل داشته‌اند در بیست دورهٔ قانونگذاری برحسب درصد

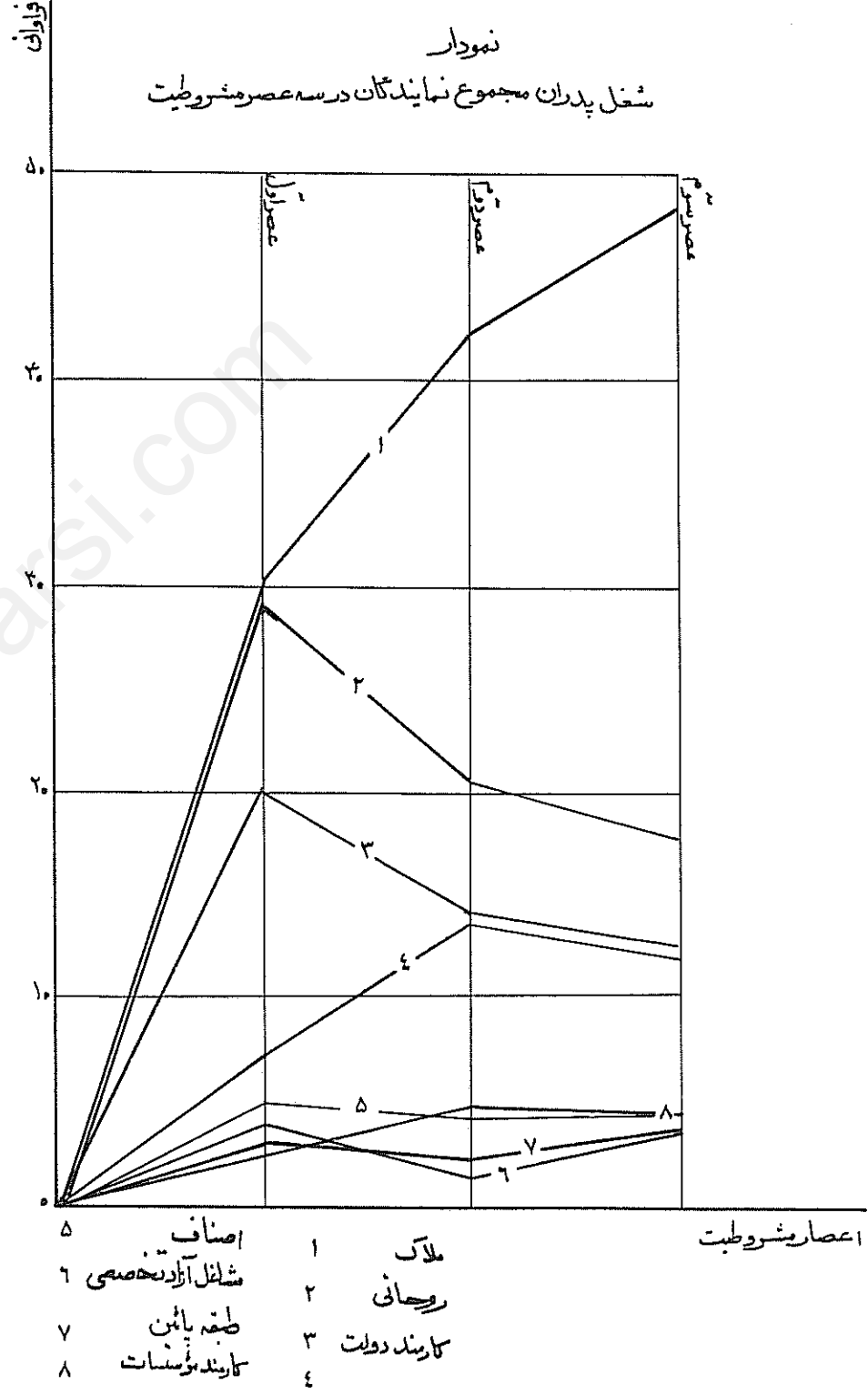
جدول شماره ۱۵- وضع پدران از طبقه پایین در بیست دوره قانونگذاری بر حسب درصد

نوع مشاغل	طبقه پایین
دوره اول	۱
دوره دوم	۳
دوره سوم	۱
دوره چهارم	۶
دوره پنجم	۶
دوره ششم	۴
دوره هفتم	۲
دوره هشتم	۳
دوره نهم	۱
دوره دهم	۱
دوره یازدهم	۱
دوره دوازدهم	۱
دوره سیزدهم	۱
دوره چهاردهم	۴
دوره پانزدهم	۲
دوره شانزدهم	۵
دوره هجدهم	۶
دوره نوزدهم	۲
دوره بیستم	۱
دوره بیستم	۲

جدول شماره ۱۶ - وضع پدران نمایندگان از طبقه پایین

در سه عصر مشروطیت بر حسب درصد

نوع مشاغل	عصر اول مشروطیت	عصر دوم مشروطیت	عصر سوم مشروطیت
طبقه پایین	۳	۲	۲

جدول شماره ۱۷ - وضع مشاغل پدران مجموع نمایندگان

درسه عصر مشروطیت برحسب درصد

شماره ترتیب	نوع مشاغل	عصر اول مشروطیت	عصر دوم مشروطیت	عصر سوم مشروطیت
۱	ملاک	۳۰	۴۲	۴۸
۲	کارمند دولت	۱۹	۱۴	۱۲
۳	تاجر	۷	۱۳	۱۱
۴	اصناف	۶	۴	۴
۵	روحانی	۲۹	۲۰	۱۶
۶	صاحب مشاغل آزاد تخصصی	۴	۱	۳
۷	کارمند مؤسسات ملی و غیردولتی	۲	۴	۳
۸	طبقه پایین	۳	۲	۳
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

دید می شود یا نه؟

جز دوره اول و دوره سوم قانونگذاری که پدران روحانی از لحاظ شماره بیش از سایر گروهها و یا مساوی شماره پدران مالک بوده اند، در کلیه ادوار قانونگذاری سه عصر مشروطیت غلبه و فزونی با پدران مالک می باشد، و این نکته تا اندازه ای ساختمان نیمه فئودالی جامعه ایران را در گذشته روشن می کند. ولی تفاوت در مورد پدران شاغل سایر مشاغل در بعضی از ادوار اخیر عصر دوم و سوم مشروطیت مشهود است.

در دوره اول قانونگذاری ترکیب گروههای اجتماعی پدران نمایندگان به تبع از

مطلب فوق را جدول تفصیلی شماره ۷ مربوط به شغل پدران نمایندگان کارمند دولت بطور محسوس در هر دوره از ادوار بیستگانه مجلس تأیید می کند و جدول شماره ۸ مربوط بهمین گروه در سه عصر مشروطیت بوضوح نشان میدهد که در عصر اول و سوم مشروطیت این طبقه نسبت بیشتری دارند (با توجه با رقام ردیف ۶ جدول شماره ۸ مربوط پدران از طبقه پایین و ارقام ردیف ۹ همین جدول مربوط بان دسته از پدران که شغل آنها برای ما مجهول مانده است).

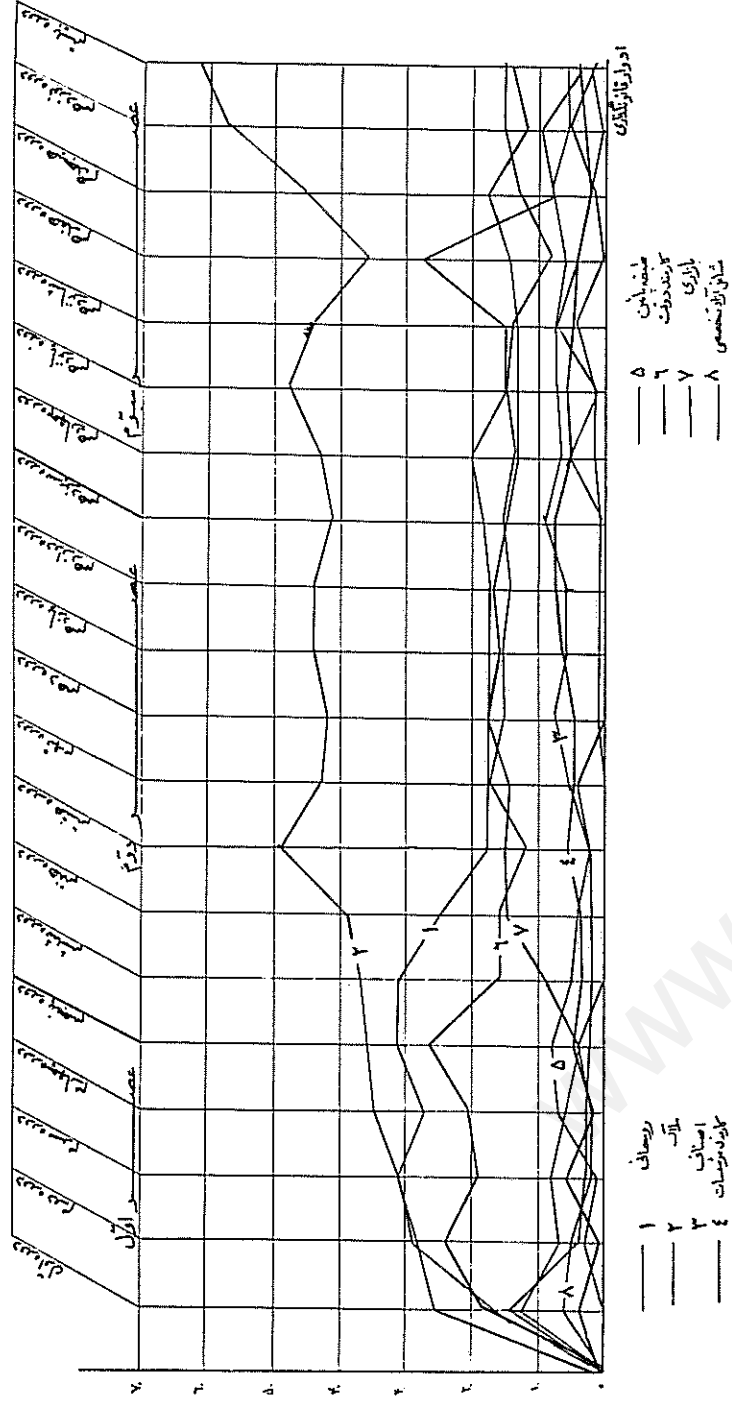
نتیجه: بررسی آمار جداول مربوط به شغل پدران گروههای مختلف نمایندگان و همچنین جدولهای شماره ۱۷ و ۱۸ مربوط به وضع شغلی پدران مجموع نمایندگان مجلس شورای ملی در بیست دوره قانونگذاری و سه عصر مشروطیت حکایت از آن می کند که اکثریت نمایندگان مجلس همچنانکه خود مالک بوده اند، خانواده آنها نیز در طبقه مالک بشمار می آمده اند.

بطوریکه جدول شماره ۱۷ نشان می دهد، پدران مالک با نسبت بین ۳۰ تا ۴۸ درصد در هر سه عصر مشروطیت بر گروههای دیگر غلبه دارند. نکته جالب در جدول فوق این است که در هر سه عصر مشروطیت مرتبه دوم را پس از پدران مالک، پدران دارای منصب روحانیت (با نسبت ۲۹ و ۲۰ و ۱۶) اشغال کرده اند و پدران شاغل کارمندی دولت مرتبه سوم را (با نسبت ۱۹ و ۱۴ و ۱۲) در سه عصر مشروطیت داشته اند، و مرتبه چهارم از آن پدران بوده که به تجارت و کسب اشتغال داشته اند و این مطلب نیز در هر سه عصر مشروطیت یکسان است.

بالا بودن نسبت پدران شاغل روحانیت در مجلس شورای ملی علاوه بر این که مؤید این نظریه است که روحانیان با گذشت زمان و تغییر رژیم حکومت همچنان موقع خود را از دست نداده و از طبقات ممتاز کشور بشمارند و از مزایای منزلت اجتماعی برخوردار می باشند، این نکته را نیز بر ما آشکار می سازد که این طبقه ذینفوذ با فرستادن فرزندان خود بمیدان سیاست در حفظ قدرت خود کوشا بوده و با نفوذ مستقیم در دستگامهای اداری و سیاسی کشور توانسته اند تا حدودی علاوه بر پیشوایی مذهبی، رهبری و قدرت سیاسی خود را نیز در جامعه حفظ کنند.

مشابهت اعصار مختلف مشروطیت از لحاظ شغل پدران نمایندگان مایه تعجب است. اکنون باید دید در داخل هر عصر در میان ادوار مختلف قانونگذاری تفاوتیهای

شکل پدران سهمی نایندگان در بیست دوره قانونگذاری
نمودار

۱ - رופا
۲ - آاب
۳ - اصاف
۴ - اربانان

۵ - ضابان
۶ - اربانان
۷ - اربانان
۸ - اربانان

کلاس	دوره اول	دوره دوم	دوره سوم	دوره چهارم	دوره پنجم	دوره ششم	دوره هفتم	دوره هشتم	دوره نهم	دوره دهم	دوره یازدهم	دوره دوازدهم	دوره سیزدهم	دوره چهاردهم	دوره پانزدهم	دوره شانزدهم	دوره هجدهم	دوره نوزدهم	دوره بیستم
۱	۱۸	۲۹	۳۱	۳۵	۳۶	۳۹	۴۹	۴۳	۴۲	۴۲	۴۴	۴۴	۴۳	۴۳	۴۳	۴۳	۴۳	۴۳	۴۳
۲	۱۹	۳۲	۳۹	۴۰	۴۰	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱	۴۱
۳	۱۳	۷	۷	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶
۴	۱۶	۲۱	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷
۵	۲۰	۲۸	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱
۶	۲۰	۲۸	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱
۷	۲۰	۲۸	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱
۸	۲۰	۲۸	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

جدول شماره ۷۸ - وضع مشاغل پدران مجموع نمایندگان در بیست دوره قانونگذاری بر حسب درصد

نمایندگان متشکل آن دوره ترکیبی متمایز از سایر دوره‌های مجلس شورای ملی بوده و بعد از پدران روحانی که اکثریت را داشته‌اند کارمندان اداری مرتبه دوم اهمیت را از لحاظ شماره حایز بوده‌اند، پدران از طبقه اصناف و پیشه‌وران نیز در این دوره از مجلس اکثریت شایان توجه داشته‌اند و با نسبت ۱۶ درصد بعد از پدران مالک و در مرتبه چهارم بوده‌اند ولی نسبت پدران اصناف بعد از دوره اول مجلس شورای ملی کاهش قابل ملاحظه‌ای پیدا می‌کند.

در میان ادوار عصر دوم مشروطیت انحراف از تمایل سه عصر را در مورد افزایش نسبت پدران تاجر می‌توان یافت، نسبت پدران تاجر که در ادوار عصر اول مشروطیت کمتر از دو عصر دیگر می‌باشد از دوره ششم قانونگذاری بعد رویفزونی می‌گذارد و بخصوص در سه دوره دهم و یازدهم و دوازدهم مجلس پدران تاجر بعد از پدران شاغل مالکیت و روحانی مرتبه سوم را از لحاظ شماره حایز می‌شوند و جای پدران شاغل کارمندی دولت را می‌گیرند.

تمایل به تغییر ترکیب شغلی پدران نمایندگان در میان ادوار عصر سوم مشروطیت و بخصوص چهار دوره اخیر نیز بخوبی دیده می‌شود. دوره هفدهم قانون گذاری از این لحاظ شایان بررسی است در این دوره پس از پدران مالک و روحانی و تاجر که بترتیب اکثریت را دارند. پدران کارمند دولت و اصناف و پدران از طبقه پایین با نسبت مساوی ۶ درصد درجه چهارم اهمیت عددی را دارا می‌شوند. در دوره نوزدهم و بیستم است که پدران روحانی موقع خود را از دست داده و جای خود را بکارمندان اداری می‌دهند و با نسبت ۱۱ و ۵ درصد کاهش قابل ملاحظه‌ای پیدا می‌کنند. (در مقابل ۲۹ درصد نسبت همین گروه در دوره ۱۷ قانونگذاری و ۲۸ و ۳۱ درصد در دوره‌های عصر اول مشروطیت).

فصل پنجم

تکرار دوره‌های نمایندگی در مجلس شورای ملی

چنانکه از جدول شماره ۲ مربوط به تکرار دوره‌های نمایندگی و کلای مجلس در اعصار مختلف مشروطیت برمیآید نسبت قابل ملاحظه‌ای از نمایندگان بخصوص در عصر دوم مشروطیت بیش از یک بار به وکالت مجلس شورای ملی رسیده‌اند.

بدیهی است که در عصر اول مشروطیت نسبت افراد بدون سابقه وکالت می‌بایست بسیار بالا باشد. نظر بکوتاهی عصر اول مشروطیت که فقط شامل پنج دوره قانونگذاری است و همچنین نظر بعدم ثبات سیاسی فقط نزدیک به ۱۷ درصد یک دوره و ۵ درصد دو دوره و ۲ درصد دو دوره و ۲ درصد سه دوره سابقه نمایندگی داشته‌اند. ولی در عصر دوم مشروطیت شماره و نسبت نمایندگان دارای سابقه وکالت فزونی می‌یابد و ۷۶ درصد نمایندگان در این عصر دارای سابقه وکالت بدین شرح می‌باشند:

۲۱ درصد یک دوره و ۱۸ درصد دو دوره سابقه و ۱۳ درصد سه دوره و ۹ درصد چهار دوره و ۶ درصد پنج دوره و ۴ درصد شش دوره سابقه نمایندگی داشته‌اند و بقیه که ۵ درصد نمایندگان را تشکیل می‌دهند بیش از ۷ دوره سابقه عضویت مجلس شورای ملی داشته‌اند.

بررسی جدول شماره ۱ تکرار دوره‌های نمایندگی در بیست دوره قانونگذاری و رقم ۴۷ درصد گروه نمایندگان بدون سابقه وکالت در دوره ششم قانونگذاری و همچنین ۱۰ درصد نسبت همین گروه در دوره سیزدهم قانونگذاری با وضوح بیشتری کاهش قابل ملاحظه و تدریجی افراد بدون سابقه وکالت را در ادوار قانونگذاری عصر دوم مشروطیت نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱- وضع تکرار دوره‌های نمایندگی مجلس در بیست دوره قانونگذاری
برحسب درصد

دوره	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم	یازدهم	دوازدهم	سیزدهم	چهاردهم	پانزدهم	شانزدهم	هفدهم	هجدهم	نوزدهم	بیستم
گروه جدید	۱۰۰	۸۰	۶۰	۶۱	۶۶	۴۷	۳۸	۲۸	۱۸	۲۱	۱۸	۱۲	۱۰	۵۶	۵۷	۳۵	۴۹	۵۲	۴۷	۵۵
دائره‌های یک دوره سابقه		۲۰	۳۹	۲۴	۱۹	۲۴	۲۹	۲۶	۲۱	۱۸	۱۷	۱۶	۸	۸	۱۷	۴۰	۱۶	۱۸	۳۰	۱۷
دائره‌های دو دوره سابقه			۱	۱۳	۹	۱۳	۲۲	۲۲	۲۵	۱۷	۱۷	۱۲	۱۶	۵	۴	۸	۱۹	۱۹	۱۶	۱۳
دائره‌های سه دوره سابقه				۲	۲	۴	۸	۱۷	۱۷	۱۴	۱۴	۱۶	۱۶	۷	۲	۴	۵	۴	۱۳	۷
دائره‌های چهار دوره سابقه						۲	۲	۷	۸	۱۳	۱۵	۱۳	۱۳	۵	۷	۴	۲	۱	۲	۵
دائره‌های پنج دوره سابقه							۱	۲	۷	۶	۱۰	۱۲	۱۲	۴	۳	۴	۱	۱	۱	۱
دائره‌های شش دوره سابقه								۱	۲	۴	۴	۶	۱۳	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۱
دائره‌های هفت دوره سابقه								۲	۳	۴	۶	۶	۱۳	۲	۴	۲	۱	۱	۱	۱
دائره‌های هشت دوره سابقه									۱	۱	۳	۲	۴	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۱
دائره‌های نه دوره سابقه										۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
دائره‌های یازده دوره سابقه											۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

جدول شماره ۲ - وضع تکرار دوره‌های نمایندگی در مجلس شورای ملی
در سه عصر مشروطیت (برحسب درصد)

شماره ترتیب	سوابق نمایندگی	عصر اول مشروطیت	عصر دوم مشروطیت	عصر سوم مشروطیت
۱	گروه جدید	۷۶	۲۴	۴۹
۲	دارندگان یک دوره سابقه	۱۷	۲۱	۲۱
۳	» دو »	۵	۱۸	۱۲
۴	» سه »	۲	۱۳	۶
۵	» چهار »	—	۹	۳
۶	» پنج »	—	۶	۲
۷	» شش »	—	۴	۱
۸	» هفت »	—	۲	۲
۹	» هشت »	—	۱	۱
۱۰	» نه »	—	۱	۱
۱۱	» ده »	—	۱	۱
۱۲	» یازده »	—	—	۱
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

علت کثرت دوره نمایندگی رادرعصر دوم مشروطیت بطور قطع ثبات سیاسی این عصر و همچنین دخالت قدرت مرکزی در امر انتخابات نمایندگان باید دانست. در عصر سوم مشروطیت ۴۹ درصد نمایندگان بدون سابقه و کالت هستند یعنی بیش از دو برابر عصر دوم مشروطیت. پیدا است که در این دوره عواملی که در عصر پیش موجب تکرار نمایندگی میشد قوت خود را از دست میداده است و ثبات سیاسی نیز نسبت بعصر دوم مشروطیت کمتر بوده است، در نتیجه بجز در مورد نمایندگان دارای یک دوره سابقه و کالت که در عصر دوم و سوم بیک نسبت بوده‌اند و همچنین باستثنای نمایندگان دارای ۹ دوره سابقه و بیشتر، در دیگر موارد تکرار نمایندگی در عصر سوم آشکارا کمتر از عصر دوم مشروطیت است.

پیدا است که در اینجا عامل آزادی مطبوعات و تبادل آسانتر اطلاعات و همچنین پیدایش احزاب و دسته‌های سیاسی در عصر سوم مشروطیت امکان انتخاب شدن بوکالت را بیشتر و دایره انتخاب را وسیعتر کرده است، بنابراین جای تعجب نخواهد بود که در عصر سوم نسبت بیشتری از وکلای مجلس سابقه کمتر و کالت داشته‌اند.

از سوی دیگر در عصر دوم مشروطیت همه کس نمی‌توانست داعیه و کالت مجلس شورای ملی را داشته باشد و افرادی که بسلوک ایشان اطمینان کامل نبود، توانایی نیل باین مقام را نداشتند. در حالی که در عصر سوم مشروطیت این مشکل بجهاتی که در فوق یاد شد و عوامل دیگر تا حدی از میان میرود و عده بیشتری میتوانند در زمره کاندیداهای انتخابات قرار گیرند و همین کثرت شماره نامزدهای انتخاباتی احتمال تکرار نمایندگی را کاهش میدهد.

در خاتمه این بحث بجای خواهد بود درباره کسانی که بیش از ۴ دوره نمایندگی داشته‌اند و عوامل مشترکی را که در این گروه خاص یافت می‌شود مطالعه می‌شود. این بررسی و پیدا کردن عوامل مشترک بما نشان خواهد داد که چه کسانی بیش از همه شانس داشته‌اند کرسیهای مجلس را احراز کنند.

در تاریخ حکومتهای ملی، سیستم انتخابات متکی براء احزاب و دسته‌های سیاسی مختلف و سندیکاها و اتحادیه‌های کارگری و اصناف تأثیر انکارناپذیری در ترکیب نمایندگی مجالس داشته است، و حال آنکه تشتت و پخش قدرت میان نیروها و

دسته‌های متعدد مختلف، موجبات گسیل داشتن گروه‌هایی با تمایلات مختلف را بعنوان نماینده طبقات نامتجانس جامعه فراهم می‌سازد و این امر بجای خود از تأثیر عامل وراثت شغلی در احراز مقامات عالی و منزلتهای اجتماعی و انحصار بخصوص آن مقامات در خانواده‌های معدود جلوگیری می‌کند.

در طول تاریخ مجلس شورای ملی ایران در سه عصر مشروطیت بغیر از چند دوره اول قانونگذاری تحولات اجتماعی در عمل تأثیر عمیق و شایان توجهی در ترکیب طبقاتی مجلس نداشته است و بعبارت دیگر بنابسخن قبلی ما، همیشه گروه خاصی اکثریت مجلس را داشته‌اند.

در عصر دوم مشروطیت، همانطور که اشاره کردیم وجود قدرت مرکزی و فقدان تشکیلات حزبی و دسته‌های سیاسی موجب شد که انتخابات مجلس شورای ملی نماینده تمایل طبقات مختلف اجتماع نباشد. در عصر اول و سوم مشروطیت نیز با اینکه تمایلات دموکراتیک و رقابت دسته‌های مختلف برای در دست گرفتن نیروهای سیاسی تا حدی موجود بود. با اینهمه، انعکاس درست این وضع تعادل قدرتها بصورت تحولی عمیق در ساختمان طبقاتی مجلس دیده نمیشود.

در عصر سوم مشروطیت با صنعتی شدن کشور و توسعه سرمایه‌داری و روی کار آمدن طبقات تازه شهرنشین و رشد طبقات متوسط بخصوص بعلمت توسعه فرهنگ و تعلیمات عالی، و مهمتر از همه پیدایش نهضت‌های کارگری و قوت گرفتن سندیکاها و اتحادیه‌های کارگری و همچنین پیدایش احزاب و دسته‌های سیاسی گوناگون. در این عصر انتظار میرفت که سیمای مجلس دگرگون شود، با اینهمه بررسی جداول ما نشان میدهد که عوامل فوق بعلمی نتوانسته است تأثیر قوی در ترکیب طبقاتی نمایندگان مجلس شورای ملی داشته باشد، بعبارت دیگر در تعیین کاندیداهای نمایندگان در سه عصر مشروطیت انعکاس تعادل نیروهای مختلف در اجتماع ایران در درون مجلس دیده نمیشود. بلکه انعکاس و استمرار قدرت در دست گروه‌های خاصی از جامعه در طول تاریخ مجلس بچشم می‌خورد. بخصوص نتیجه بررسی و تحقیق ما درباره گروههایی که بیش از چهار دوره عضویت مجلس را داشته‌اند چنانکه جداول نشان میدهد، مشخصات جامعه فئودالی و تأثیر عامل وراثت شغلی را بصراحت معلوم می‌دارد.

از جدول شماره ۳ مربوط به گروه‌های ذینفوذ نمایندگان چنین برمیآید که از

جدول شماره ۴ - وضع مشاغل نمایندگان با سابقه (رهبر)

باعتبار چند شغلی (بحسب درصد)

شماره ترتیب	نوع مشاغل	تعداد	
		نفر	درصد
۱	ملاك	۵۰	۲۳
۲	ملاك و كارمند دولت	۴۶	۲۱
۳	ملاك و صاحب مشاغل آزاد تخصصی	۵	۳
۴	ملاك و تاجر	۱۲	۵
۵	صاحب مشاغل آزاد تخصصی	۱۹	۹
۶	تاجر	۱۹	۹
۷	روحانی	۷	۳
۸	روحانی و كارمند دولت	۳	۱
۹	روحانی و مالك	۱۰	۵
۱۰	روحانی و مالك و مشاغل آزاد تخصصی	۱	—
۱۱	كارمند دولت	۳۰	۱۴
۱۲	كارمند دولت و صاحب مشاغل آزاد تخصصی	۸	۴
۱۳	كارمند دولت و مالك و صاحب مشاغل آزاد تخصصی	۲	۱
۱۴	كارمند دولت و مالك و روحانی	۱	—
۱۵	تاجر و صاحب شغل آزاد تخصصی	۲	۱
۱۶	زارع (طبقه پایین)	۱	—
۱۷	صاحب مشاغل آزاد تخصصی	۱	—
۱۸	ملاك و كارمند مؤسسات ملی و غیردولتی	۳	۱
	جمع	۲۲۰	۱۰۰

④ توضیح - نسبت ارقام فوق کمتر از ۵٪ میباشد و چون مادر کلیه جداول پنج فصل گذشته نسبتهای اعشاری از ۵٪ به بالا را بعدد صحیح تبدیل و کمتر از آن را بحساب نیاورده ایم. در این جدول نیز گروههای فوق که در واقع نسبتشان ۷٪ میباشد با توجه باینکه در گروههای مشابه فعالیتشان منظور شده است. صفر بحساب آمده است.

جدول شماره ۳ - وضع تکرار دوره های عضویت نمایندگان

نمایندگان با سابقه (رهبر) بحسب درصد

شماره ترتیب	تعداد دوره های عضویت	تعداد	
		نفر	درصد
۱	نمایندگان با چهار دوره عضویت	۸۱	۳۷
۲	« با پنج دوره عضویت	۴۰	۱۸
۳	« باشش دوره عضویت	۳۳	۱۵
۴	« با هفت دوره عضویت	۲۸	۱۳
۵	« با هشت دوره عضویت	۱۱	۵
۶	« با نه دوره عضویت	۱۰	۴
۷	« با ده دوره عضویت	۷	۳
۸	« با یازده دوره عضویت	۶	۳
۹	« با دوازده دوره عضویت	۴	۲
	جمع	۲۲۰	۱۰۰

میان بیش از ۱۱۵۱ تن نمایندگان مجلس شورای ملی در بیست دوره قانونگذاری بیش از ۱۹ درصد آنها سالها بر مسند نمایندگی مجلس تکیه زده اند و از میان این گروه ۸۳ درصد بین ۸ تا ۱۵ سال متوالی کرسی های مجلس را اشغال کرده اند و قریب ۱۷ درصد ده تا دوازده دوره با حفظ سمت نمایندگی و عضویت مجلس در عمل بر گروه های جدید و نو رسیده مجلس تسلط داشته اند.

نکته شایان توجه آن است که در ضمن بررسی شغل پدران نمایندگان فوق باین نکته برمیخوریم که قریب ۱۱ درصد آنها وکیل زاده بوده اند، بنابراین می توان گفت تا حدی مشاغل و مناصب عالی در کشور در انحصار خانواده های معدود بوده و طبقات

این روستا که غالباً خانواده‌های دولتمند ولایات کوشیده‌اند قدرت خود را در مرکز از طریق نصب پاره‌ای از اعضای خود در ادارات مهم یا ارتش و یا انتخاب بعضی از آنان در مجلس شورای ملی گسترش دهند و تحکیم کنند و باین ترتیب علاوه بر منزلت اجتماعی، نفوذ سیاسی و امتیازات اقتصادی به تبع آن تحصیل نمایند. هنگامی که در ادوار نخستین قانونگذاری انتخاب و کلاً بر اساس طبقات شش گانه بود عامل خانوادگی نظر بارتباط نزدیکی که با مفهوم طبقه دارد در صحنه سیاست موثر بود (مثلاً انتخاب شاهزادگان بمجلس نشانه این کیفیت است) ولی از هنگامی که اساس انتخاب بر حوزه‌های جغرافیایی قرار گرفت تأثیر عامل خانوادگی شدیدتر شد و اعیان محلی سعی کردند که امتیازات خود را از طریق فرستادن اجزای خویش به مجلس حفظ و صیانت کنند.

در جامعه‌ای که اشرافیت حقیقی و ریشه‌دار وجود ندارد و حوادث روزگار ممکن است هر روز خون دل و جام می را نصیب افراد دیگری کند ضرورت تصاحب قدرت برای حفظ امتیازات موقت بخوبی نمایان است و این امری است که بسیاری از خانواده‌ها طی ادوار مجلس بان توجه داشته و بمفاد آن عمل نموده‌اند و دیدیم که مجلس تقریباً همیشه در درجه نخست تحت تسلط خانواده‌های ملاک بوده است.

جدول شماره ۶ مربوط بشغل پدران نمایندگان است که جنبه رهبری داشته و صاحب نفوذ بوده‌اند و معلوم می‌دارد که پدران ایشان نیز مالک بوده‌اند و این مطلب سخن قبلی ما را که حاکمیت مالکان باشد تأیید می‌کند.

جدول شماره ۷ مربوط بوضع تحصیلات این دسته از نمایندگان با سابقه است و نشان میدهد که دارندگان تحصیلات عالی (حدود دکترا و لیسانس) شانس بیشتری برای تملک و احراز کرسی‌های نمایندگان بمدت طولانی داشته‌اند. در ضمن این فرض را برای ما پیش می‌آورد که این گروه خاص بطور قطع با قدرت فکری بیشتر بطور منطقی آسانتر و بهتر می‌توانستند نظریه‌ها و مسائل مورد نظر خود را بخصوص با تجربه‌ای که در طی سالیان متمادی و کالت داشتند بر نمایندگان دیگر بقبولانند.

نسبت ۴۳ درصد دارندگان تحصیلات عالی قدیم و جدید (حدود دکترا و لیسانس) در مقابل ۵۷ درصد دارندگان تحصیلات پایین حدود متوسطه و متعارف رقم شایان توجه می‌باشد.

جدول شماره ۵ - وضع مشاغل نمایندگان سابقه (رهبر)

(باعتباریک شغلی) بر حسب درصد

شماره ترتیب	نوع مشاغل	تعداد	
		نفر	درصد
۱	ملاک	۱۲۹	۵۹
۲	کارمند دولت	۹۰	۴۱
۳	روحانی	۲۲	۱۰
۴	بازاری (بازرگانان - اصناف)	۳۳	۱۵
۵	صاحب مشاغل آزاد تخصصی	۳۸	۱۷
۶	کارمند مؤسسات ملی و غیردولتی	۴	۲
۷	طبقه پایین	۱	—

خاص که منافع آنها با اغراض اصحاب قدرت توافقی داشته بر مجلس تسلط داشته‌اند، و قدرت مرکزی کسانی را برای نیل بمقامات قوه قانونگذاری یاری می‌کرده است که سالها با هدفهای قدرت مرکزی روی موافقت نشان داده و مورد اعتماد و اطمینان بوده‌اند.

جدول شماره ۵ نشان میدهد که نمونه این خانواده‌ها بیشتر از میان عمده مالکان و اربابان انتخاب می‌شدند، چنانکه ۵۹ درصد نمایندگان با سابقه را مالکان و تنها ۴۱ درصد آنها را کارمندان دولت تشکیل میدادند آنها کارمندانی که بیش از ۵۰ درصد آنها در حین کارمندی دولت مالک نیز بوده‌اند.

جدول شماره ۴ و ۵ که باعتبار یک شغلی و چند شغلی تنظیم شده است نسبت هر یک از نمایندگان صاحب مشاغل مختلف را نشان می‌دهد.

در جامعه ایرانی از دیر باز خانواده رکن اساسی اجتماع محسوب شده است و از

جدول شماره ۶ - وضع مشاغل پدران نمایندگان با سابقه

(رهبر) (با اعتبار یک شغلی) برحسب درصد

شماره ترتیب	نوع مشاغل	تعداد	
		نفر	درصد
۱	ملاك	۹۷	۵۲
۲	روحانی	۳۷	۲۰
۳	کارمند دولت	۲۴	۱۳
۴	تاجر	۲۵	۱۳
۵	اصناف	۱۰	۵
۶	زرع } طبقه پایین	۵	۳
۷		خدمتگزار	۳
۸	کارمند مؤسسات ملی و غیردولتی	۵	۳
۹	صاحب مشاغل آزاد تخصصی	۳	۲

جدول شماره ۷ - وضع تحصیلات نمایندگان با سابقه (رهبر) برحسب درصد

شماره ترتیب	میزان و نوع تحصیلات	تعداد		
		نفر	درصد	
۱	تحصیلات قدیم	۵	۲	
۲		اجتهاد	۳۹	۱۹
۳		مدرسی	۴۹	۲۳
۴	تحصیلات جدید	۱۱	۵	
۵		دکتر	۲۶	۱۲
۶		لیسانس	۲۵	۱۲
۷		دیپلم (متوسطه)	۴۷	۲۲
	متعارف			
	جمع	۲۱۲	۱۰۰	

جدول شماره ۸ - وضع گروه‌های سنی نمایندگان با سابقه (رهبر)

شماره ترتیب	گروه‌های سنی	تعداد	
		نفر	درصد
۱	گروه سنی بین ۳۰ تا ۴۰ سال	۸۲	۴۸
۲	" ۴۱ تا ۵۰ سال	۶۰	۳۵
۳	" ۵۱ تا ۶۰ سال	۲۸	۱۶
۴	" از ۶۱ بی‌الا	۲	۱
	جمع	۱۷۲	۱۰۰

جدول شماره ۸ مربوط است به گروه‌های سنی نمایندگان با سابقه، که بر اساس سن نمایندگان در نخستین دوره وکالت تنظیم شده است. این جدول سخن قبلی ما را تأیید می‌کند که یکی از علل پیر شدن مجلس در دوره‌های اخیر عبارت از تکرار دوره‌های نمایندگی بسیاری از وکلای مجلس شورای ملی است، چه بموجب این جدول در حدود ۸۳ درصد نمایندگان دارای چهار دوره سابقه عضویت مجلس، در نخستین دوره وکالت سن آنان بین ۳۰ تا ۵۰ سال بوده است و حتی نسبت بیشتری از آنها در عداد گروه سنی جوان بین ۳۰ تا ۴۰ سال قرار داشته‌اند.